

УДК 340.12

Щадило Олег Ігорович

*аспірант кафедри теорії та філософії права
Національного університету «Львівська політехніка»*

Щадило Олег Игоревич

*аспирант кафедры теории и философии права
Национального университета «Львовская политехника»*

Schadylo Oleg

*Postgraduate Student of
Department of Theory and Philosophy of Law of the
National University "Lviv Polytechnic"*

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ В
ЦИФРОВУ ЕПОХУ
ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДЫ В
ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ
FEATURES OF PROVIDING THE PRINCIPLE OF FREEDOM IN THE
DIGITAL EPOCH**

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу свободи як засобу трансформації правових відносин у сфері застосування і використання сучасних інформаційних технологій у публічному управлінні. Проаналізовано основні вітчизняні та міжнародні акти, які регулюють питання цифрових прав людини та побудови цифрової економіки. У цифровому та реальному світі, однією з найважливіших є проблема співвідношення прав людини, суспільства і держави, а також ієрархії інтересів в між цими суб'єктами. Зрозуміло, що від того, який з цих суб'єктів буде на першому місці, визначатиметься політика держави у глобальному цифровому світі. Розглянуто тенденції реалізації свободи людини у авторитарних і*

демократичних державах шляхом використання інформаційних технологій. Наголошено, що у провідних демократичних державах простежується тенденція до захисту права і свобод людини в онлайн сфері, то у тоталітарних навпаки – тотальний контроль за діяльністю громадян. Звернено увагу, що питання забезпечення прав та свобод людини в цифровому середовищі слід застосовувати ширший підхід, ніж ідентифікація користувачів, безпека особистих даних або навіть захист користувачів від шахрайства в мережі. Незважаючи на універсальність положень Загальної декларації прав людини 1948 р., наголошено про включення нових положень у Декларацію, які визначаються права людини у цифровому просторі та/або прийняття окремого документа - «Декларації цифрових прав людини». Процеси, що пов'язані з «цифровізацією» відносин людини, суспільства і держави повинні бути осмислені та відображені в координатах права, а їх ключові принципи і основи закріплені в «Декларації цифрових прав людини», яка може і повинна основу для реалізації принципу свободи у сучасному цифровому суспільстві.

Ключові слова: свобода, цифрові технології, цифрова економіка, обмеження прав і свобод, держава.

Анотація. Стаття посвящена аналізу свободи як средства трансформации правовых отношений в сфере применения и использования современных информационных технологий в публичном управлении. Проанализированы основные отечественные и международные акты, регулирующие вопросы цифровых прав человека и построения цифровой экономики. В цифровом и реальном мире, одной из важнейших является проблема соотношения прав человека, общества и государства, а также иерархии интересов в между этими субъектами. Понятно, что от того, какой из этих субъектов будет на первом месте, определяется политика государства в глобальном цифровом мире. Рассмотрены тенденции реализации свободы человека в авторитарных и демократических

государствах путем использования информационных технологий. Отмечено, что в ведущих демократических государствах прослеживается тенденция к защите прав и свобод человека в онлайн сфере, то в тоталитарных наоборот - тотальный контроль за деятельностью граждан. Обращено внимание, что вопросы обеспечения прав и свобод человека в цифровой среде следует применять более широкий подход, чем идентификация пользователей, безопасность личных данных или даже защиту пользователей от мошенничества в сети. Несмотря на универсальность положений Всеобщей декларации прав человека 1948 г., Отмечено о включении новых положений в Декларацию, которые определяют права человека в цифровом пространстве и / или принятия отдельного документа - «Декларации цифровых прав человека». Процессы, связанные с «цифровизацией» отношений человека, общества и государства должны быть осмыслены и отражены в координатах права, а их ключевые принципы и основы закреплены в «Декларации цифровых прав человека», которая может и должна основу для реализации принципа свободы в современном цифровом обществе.

Ключевые слова: свобода, цифровые технологии, цифровая экономика, ограничения прав и свобод, государство.

Summary. The article is devoted to the analysis of freedom as a means of transformation of legal relations in the field of application and use of modern information technologies in public administration. The main domestic and international acts governing the issues of digital human rights and the construction of the digital economy are analyzed. In the digital and real world, one of the most important is the problem of the relationship between human rights, society and the state, as well as the hierarchy of interests in between these subjects. It is clear that the policy of the state in the global digital world is determined by which of these subjects will be in the first place. The tendencies of realization of human freedom in authoritarian and democratic states through the

use of information technologies are considered. It was noted that in leading democracies there is a tendency to protect human rights and freedoms in the online sphere, then in totalitarian ones, on the contrary - total control over the activities of citizens. It is noted that issues of ensuring human rights and freedoms in the digital environment should take a broader approach than the identification of users, the security of personal data, or even the protection of users from online fraud. Despite the universality of the provisions of the Universal Declaration of Human Rights of 1948, it was noted about the inclusion of new provisions into the Declaration, which define human rights in the digital space and / or the adoption of a separate document - the "Declaration of digital human rights". Processes related to the "digitalization" of relations between a person, society and the state should be understood and reflected in the coordinates of the law, and their key principles and bases are enshrined in the "Declaration of digital human rights", which can and should be the basis for the implementation of the principle of freedom in a modern digital society .

Key words: *freedom, digital technologies, digital economy, restriction of rights and freedoms, state.*

Постановка проблеми. У сучасній філософії права, прийнято розглядати свободу можливість індивіда бути самим собою і реалізувати себе як творчого суб'єкта перетворюється в «реально суще» в процесі становлення його як особистості і стає при цьому життєво важливою цінністю, формуючи готовність боротися за неї і користуватися як вищим благом. Таке «користування» й покликаний забезпечити суспільний порядок за допомогою системи соціальних норм, головне місце серед яких займають юридичні норми [3, с. 14]

Економічні, фінансові, соціальні процеси в умовах сьогодення розвиваються і впроваджуються у повсякденне життя швидше, ніж суспільство встигає їх усвідомити і тим більше врегулювати, створити

необхідні правові норми для захисту прав і свобод людини, для забезпечення суверенітету держав в умовах транскордонного цифрового світу. Сучасний цифровий світ перебуває у періоді “четвертої промислової революції” (“індустрія 4.0”), що характеризується цифровізацією виробництва і промисловості, впровадженням таких технологій як Інтернет-речей, Великі дані, хмарні послуги, штучний інтелект, робототехніка, 3D-друку, віртуальні та доповнена реальності тощо. Сьогодні відбувається своєрідний «біг наввипередки» між цифровим світом і світом офлайн в тому, що стосується розуміння того, що відбувається, відновлення контролю над цифровою реальністю і формування нових правових, політичних, економічних інструментів, що здатні ефективно її регулювати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні наукові дослідження особливостей застосування принципу свободи у цифрову епоху є досить обмеженим. Це питання не було предметом окремого доробку, однак частково розглянуто працях Дородіна І.М. [4], Євсюкової О.В. [5], Сімсон О.Є. [10], Стефанчука Р.О. [11] та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проаналізувати особливості реалізації принципу свободи в сучасну епоху цифрових технологій.

Виклад основного матеріалу. Євсюкова О. В. звертає увагу на те, що для сервісно орієнтованої моделі владних відносин у державі людина, її права та свободи є головною соціальною цінністю, а основне завдання органів публічної влади полягає в надання якісних послуг громадянам. Вказане завдання можливо реалізувати завдяки зміні взаємовідносин громадян з органами публічної влади, за яких вони виступають не прохачами, а споживачами послуг. За таких умов публічна влада має переорієнтуватися на потреби споживачів (громадян), їхні запити та очікування [5].

Так, з метою реалізація ініціативи «Цифрового порядку денного України-2020» (цифрова стратегія), на початку 2018 р. Кабінет Міністрів України схвалив «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» та затвердив план заходів щодо її реалізації (далі – Концепція) [7]. Основною метою Концепції є реалізація прискореного сценарію цифрового розвитку, як найбільш релевантного для України з точки зору викликів, потреб та можливостей.

Серед цілей Концепції програми, визначено “доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу”. Однак враховуючи специфіку документа, питання про права людини в цифровому світі викладено в Концепції, у прикладному економічному аспекті. Однак чимало питань присвячено питанням прав людини, зокрема захисту персональних даних, недоторканності особистого життя та прав користувачів цифрових технологій; набуття, розвиток та поглиблення громадянами цифрових компетенцій; забезпечення громадян в одержанні послуг широкосмугового доступу до Інтернету; створення можливостей для залучення громадян до участі в суспільних та політичних процесах (е-парламент, е-голосування, е-правосуддя, е-медіація (досудове вирішення спорів), е-референдуми, е-консультації, е-петиції, е-політичні кампанії, е-опитування) тощо.

Однак, слід розуміти, щодо питання забезпечення прав та свобод людини в цифровому середовищі слід застосовувати ширший підхід, ніж ідентифікація користувачів, безпека особистих даних або навіть захист користувачів від шахрайства в мережі.

У Резолюції “Заохочення, захист і здійснення прав людини в Інтернеті” Ради з права людини Генеральної асамблеї ООН від 16 липня 2012 р. № A/HRC/RES/20/8 зазначено, що “ті ж права, які людина має в офлайновому середовищі, повинні також захищатися і в онлайн-середовищі” [6]. З даного положення вбачаємо, що в онлайн-сфері також повинні дотримуватися основні конституційні права і свободи людини і

громадянина. У першу чергу це права, закріплених у Конституції України. Серед них такі положення, як: рівність всіх перед законом і судом (ч. 1 ст. 24); повага до гідності (ст. 28); право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29); право на таємницю листування (ст. 31); право на недоторканність приватного життя, особисту і сімейну таємницю (ч. 1 ст. 23); заборона збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди (ч. 1 ст. 32); судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації (ч. 3 ст. 32) тощо.

Найбільш дотичною до порушеного питання є положення ст. 24 Конституції України: ч. 1 не допускає «збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди», а ч. 2 передбачає право лише громадян України «знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе»

Основний Закон закріплює право кожного «вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір» (ч. 1 ст. 34), а ст. 41, передбачає право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 44).

У цифровому та реальному світі, однією з найважливіших є проблема співвідношення прав людини, суспільства і держави, а також ієрархії інтересів в між цими суб'єктами. Зрозуміло, що від того, який з цих суб'єктів буде на першому місці, визначатиметься політика держави у глобальному цифровому світі.

В останні роки проблеми у сфері прав людини, суспільства і держави в цифровому світі, схоже, почали усвідомлювати уряди провідних держав світу. Так, 20 травня 2018 р. набув чинності загальноєвропейський документ «Загальний регламент про захисту даних» (General Data Protection

Regulation). Даний Регламент спрямований на “сприяння формуванню простору свободи, безпеки і правосуддя, економічного союзу, соціально-економічному прогресові, зміцненню та конвергенції економік у межах внутрішнього ринку, підтриманню добробуту фізичних осіб”, оскільки останні «повинні мати контроль щодо власних персональних даних», що зумовлює необхідність “зміцнити правову та практичну визначеність для фізичних осіб, суб’єктів господарювання і органів публічної влади” [9]. Вищенаведені положення Регламенту, свідчать розуміння дисбалансу політики у сфері забезпечення права на захисту персональних даних.

Якщо у провідних демократичних державах простежується тенденція до захисту права і свобод людини в онлайн сфері, то у тоталітарних навпаки – тотальний контроль за діяльністю громадян. Так, в Китаї на перше місце поставлені інтереси держави, триває процес створення тотальної цифрової системи регулювання і контролю - не лише життя суспільства загалом, але і життя буквально кожної особи. У цій країні триває реалізація «Система соціального кредиту» (англ. “Social Credit System”), який був оприлюднений 14 липня 2014 р. Державною Радою Китайської Народної Республіки (далі - КНР).

Ідея полягає в створенні індивідуального соціального рейтингу громадянина КНР на основі об’єднання всіх баз даних, що містять будь-яку інформацію про фізичних та юридичних осіб, і їх аналізу за допомогою технологій Big Data. Протягом останніх років в країні інтегруються бази даних про майно і фінансове становище людей, їх банківська, юридична та медична інформація, відомості з освітніх установ, систем бронювання транспорту та номерів у готелях, дані з національних соціальних мереж (на кшталт китайського месенджера “WeChat) та інших публічних ресурсів. Цей індивідуальний соціальний, фінансовий і політичний портрет (паспорт) кожного громадянина, по суті, - технологічна основа для тотального контролю населення держави.

На основі аналізу даних про громадянина формується індивідуальний рейтинг суспільної корисності і благонадійності («Громадський кредит довіри»). Фактично, діяльність людини оцінюється в балах, які нараховуються за «належну поведінку» і знімаються за неправомірні або дії, які порушують не лише правові, але й норми моралі. Після того, як система почне функціонувати в повному масштабі (з 2020 року), показник соціального рейтингу буде підставою для надання громадянину тих чи інших свобод і благ, або, навпаки, для обмеження в правах і доступі до державних послуг.

Серед передбачених для осіб, які мають низький рейтинг індивідуальних обмежень - заборона на роботу в державних установах і відомствах; відмова в наданні соціального забезпечення; ретельний митний огляд при перетині кордону; заборона на заняття керівних посад в харчовій і фармацевтичній промисловості; відмова у продажі авіаквитків і квитків в спальних вагонах в нічних поїздах; відмова в отриманні місць в готелях і ресторанах високого класу; заборона на навчання дітей у престижних навчальних закладах та інші заходи.

Вважаємо, що цей проект КНР спрямований на ігнорування прав і свобод особистості в сучасному цифровому світі. Однак, слід зважати, що не лише тотальна свобода, а й тотальний контроль здатний обернутися хаосом. «Пружину свободи» не можна стискати до безкінечності, оскільки прагнення до позбавлення від гніту цифрового контролю може в підсумку зруйнувати існуючий соціальний порядок і державно-правову систему в цілому.

Якщо уряд КНР відкрито заявляє про свої наміри і дії у сфері контролю за свободою людини, то корпорації, що використовують цифрові технології, роблять це таємно, але не менш масштабно. Суспільство вже звикло до «цільової реклами», яка функціонує на основі персональної інформації (включно з пошуковими запитами) та обробленої де-факто без

відома її власників. Так, на початку червня 2018 р. Національна комісія з інформатики та прав людини Франції розпочала розслідування через порушення норм ЄС щодо захисту персональних даних користувачів інтернет-компанію Google.

Зокрема, компанія Google недостатньо чітко інформував своїх користувачів про те, як будуть використовуватись їхні особисті дані, а також її інформаційна політика щодо використання особистих даних для персоніфікованої реклами. Крім того, в призначеній для користувача угоді галочку в віконці, що дозволяє використання даних, було проставлено заздалегідь, а новий європейський регламент захисту персональних даних передбачає, щоб користувач сам проставляв її [13].

Наведені приклади дають підстави стверджувати, що хоча цифрові технології самі по собі етично нейтральні, але питання в тому, з якою метою і в чийх інтересах вони використовуються. А це вже - сфера правового регулювання.

Незважаючи на амбівалентність цифрових технологій, необхідно визнати, як факт те, що цифровізацію різних сфер суспільного життя, включаючи особисте, вже неможливо зупинити. Можливо, є шанс уповільнити розвиток цифрових процесів в якихось окремих сегментах, наприклад, у визнанні криптовалюти законним платіжним засобом. Зокрема в Україні питання правового статусу криптовалюти як платіжного засобу поки залишається не врегульованим. У проекті Концепції державної політики у сфері віртуальних активів (далі - Концепція) [8] визначено, що серед основних принципів регулювання операції з криптовалютами, визначено «свободу вчинення правочинів та провадження підприємницької діяльності з використанням віртуальних активів та віртуальних валют» і «мінімально необхідне регулювання». Однак, рішення потрібно лише для того, щоб підготувати створення системи контролю над операціями з

криптовалютою. Це впливає з Концепції, у проекті якої передбачено два етапи її реалізації до 2021 р.

В стрімких умовах розвитку технологій, замість того, щоб протистояти об'єктивному розвитку подій, варто сформувати механізмів захисту прав і свобод людини в цифровому середовищі. Так, 6 грудня 2018 р. Верховний комісар ООН з прав людини Мішель Бачелет з нагоди 70-ї річниці прийняття Загальної декларації з прав людини заявив: «Вона (Декларація) витримала випробування минулих років, а також рішучий наступ нових технологій і соціальних, політичних і економічних змін, які автори Декларації не могли передбачити. Її стандарти настільки фундаментальні, що можуть бути застосовні до вирішення будь-якої нової дилеми. Загальна декларація надає основу для регулювання штучного інтелекту і цифрового світу» [2].

Незважаючи на універсальність положень Загальної декларації прав людини 1948 р., існують ініціативи про включення нових положень у Декларацію, які визначаються права людини у цифровому просторі [1] та/або прийняття окремого документа - «Декларації цифрових прав людини» [12].

Однією з перших ініціатив створення універсального документів у сфері цифрових прав людини була підготовлена робочою групою під керівництвом Андре Сантіні під назвою «Декларація прав цифрової людини» у 2000 р. Розробники виходили з того, що зважаючи на транскордонність цифрового світу, необхідно виробити мінімальні стандарти захисту в цифровому світі базових цінностей демократії, в першу чергу індивідуальних прав і свобод людини. Однак, незважаючи на активне просування цієї ідеї у французькому політико-правовому дискурсі, документ такого роду не став предметом серйозного розгляду на міжнародному рівні.

Незважаючи на складнощі узгодження та прийняття універсального документа у сфері забезпечення і захисту цифрових прав людини, активно впроваджуються новітні цифрові технології у приватному та публічному секторах.

Серед інноваційних технологій, варто виділити блокчейн як децентралізовану систему. Як відомо, на основі технології блокчейн можуть бути створені потужні і безпечні системи баз даних (захищених від подальшого внесення виправлень) без значних затрат та низькими ризиками зміни або знищення даних. Ці технології можуть принципово змінити ситуацію в сфері верифікації даних про право власності, спростити ведення державних реєстрів та кадастрів, змінити роль фінансових посередників.

В Україні вже є досвід використання технології блокчейн. Так, з вересня 2017 р. функціонує систему державних аукціонів з продажу конфіскованого майна "Сетам", побудована на основі технології блокчейн. А в жовтні того ж року запрацював Державний земельний кадастр України теж з використанням блокчейну.

Таким чином, потенціал використання блокчейн технологій, смарт-контрактів та інших нових інформаційних технологій очевидний в тому, що стосується зміцнення економічних основ конституційного ладу України - єдності економічного простору, забезпечення свободи економічної діяльності та інституту приватної власності. Не менш очевидно, що створення прозорих і дієвих об'єктивних механізмів верифікації і головне - захисту об'єктів власності від несправедливих посягань, може стати інструментом відновлення довіри бізнесу до держави і аргументом на користь довгострокових інвестицій в реальний сектор вітчизняної економіки.

Не менш перспективні також хмарні технології, які вже використовуються практично у всіх сферах. Наприклад, вони дозволяють створювати єдину нормативну базу даних з актуальними змінами для

відкритого використання, що істотно змінить режим реалізації положень ст. 94 Конституції України в частині офіційного опублікування нормативних правових актів. Розвиток технологій дистанційного навчання дозволяє не лише в повному обсязі реалізувати положення ст. 53 Основного Закону про право кожного на освіту, а й забезпечувати єдиний стандарт якості освіти (в тому числі в сільських школах), підвищення кваліфікації вчителів і науково-педагогічних працівників, розвиток загальнодоступних освітніх ресурсів для будь-якого віку.

Використання хмарних технологій і методів шифрування для забезпечення конфіденційності інформації, що звертається в мережі, відкриває нові можливості доведення інформації до загального відома. Стають дієвими інструментами реального волевиявлення народу «цифрові референдуми» на всіх рівнях.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даній сфері. Всі ці та багато інших нових процеси, що проаналізовані в статті та пов'язані з «цифровізацією» відносин людини, суспільства і держави повинні бути осмислені та відображені в координатах права, а їх ключові принципи і основи закріплені в «Декларації цифрових прав людини», яка може і повинна основу для реалізації принципу свободи у сучасному цифровому суспільстві.

Література

1. 70-летие Всеобщей декларации прав человека - речь Г-н Жан-Ив Ле Дриан, Министра Европы и иностранных дел на Генеральной ассамблее Организации Объединенных Наций (26 сентября 2018 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/droits-de-l-homme/actualites-et-evenements-sur-le-theme-des-droits-de-l-homme/actualites-et-evenements-sur-le-theme-des-droits-de-l-homme/>

homme/article/70-ans-de-la-declaration-universelle-des-droits-de-l-homme-discours-de-jean

2. 70th Anniversary of the Universal Declaration of Human. Statement by UN High Commissioner for Human Rights Michelle Bachelet. Geneva (6 December 2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23983&LangID=E>
3. Донченко О. П. Свобода як категорія права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / О. П. Донченко; Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". – Одеса, 2010. – 18 с.
4. Доронін І. М. Блокчейн, суспільство і держава: проблеми правотворчості. ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні: зб. матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 17 листоп. 2017 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2017. – С. 73–78.
5. Євсюкова О. В. Соціальні мережі та соціальний капітал як чинники розвитку сервісно орієнтованої держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-1/doc/1/05.pdf+&cd=36&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
6. Поощрение, защита и осуществление прав человека в Интернете. Резолюция, принятая Советом по правам человека Генеральной Ассамблеи ООН от 16 июля 2012 г. A/HRC/RES/20/8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lawtrend.org/wp-content/uploads/2014/06/2010_UN_20_8.pdf#viewer.action=download
7. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

8. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції державної політики у сфері віртуальних активів» від 25.10.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=68b47292-ee09-4545-85e2-a969a0d0330c>
9. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/es-2016679.pdf>
10. Сімсон О. ІТ-право з позиції теорії та практики, підходи до вивчення і викладання. Право України. – 2018. – № 1. – С. 51–62.
11. Стефанчук Р. Інформаційні технології та право: quo vadis? Право України. – 2018. – № 1. – С. 30–50.
12. Creating the Universal Declaration of Digital Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.article19.org/resources/internetofrights-creating-the-universal-declaration-of-digital-rights/>
13. The CNIL's restricted committee imposes a financial penalty of 50 Million euros against GOOGLE LLC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cnil.fr/en/cnils-restricted-committee-imposes-financial-penalty-50-million-euros-against-google-llc>

References

1. 70-letie Vseobshchej deklaracii prav cheloveka - rech' G-n ZHan-Iv Le Drian, Ministra Evropy i inostrannyh del na General'noj assamblee Organizacii Ob"edinennyh Nacij (26 sentyabrya 2018 g.) [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/droits-de-l-homme/actualites-et-evenements-sur-le-theme-des->

droits-de-l-homme/article/70-ans-de-la-declaration-universelle-des-droits-de-l-homme-discours-de-jean

2. 70th Anniversary of the Universal Declaration of Human. Statement by UN High Commissioner for Human Rights Michelle Bachelet. Geneva (6 December 2018) [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23983&LangID=E>
3. Donchenko O. P. Svoboda yak kategoriya prava : avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.12 / O. P. Donchenko; Nac. un.-t "Odes'ka yuridichna akademiya". – Odesa, 2010. – 18 s.
4. Doronin I. M. Blokchejn, suspil'stvo i derzhava: problemi pravotvorchosti. IT-pravo: problemi ta perspektivi rozvitku v Ukraïni: zb. mater. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. L'viv, 17 listop. 2017 r.). L'viv: NU «L'vivs'ka politehnika», 2017. – S. 73–78.
5. Ćvsyukova O. V. Social'ni merezhi ta social'nij kapital yak chinniki rozvitku servisno orientovanoï derzhavi [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-1/doc/1/05.pdf+&cd=36&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
6. Pooshchrenie, zashchita i osushchestvlenie prav cheloveka v Internete. Rezolyuciya, prinyataya Sovetom po pravam cheloveka General'noj Assamblei OON ot 16 iyulya 2012 g. A/HRC/RES/20/8 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: https://www.lawtrend.org/wp-content/uploads/2014/06/2010_UN_20_8.pdf#viewer.action=download
7. Pro skhvalennya Konceptii rozvitku cifrovoï ekonomiki ta suspil'stva Ukraïni na 2018-2020 roki ta zatverdzhennya planu zahodiv shchodo ïï realizacii. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraïni vid 17.01.2018 r. № 67-r [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

8. Proekt rozporjadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraïni «Pro skhvalennya Koncepcii derzhavnoï politiki u sferi virtual'nih aktiviv» vid 25.10.2018 r. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=68b47292-ee09-4545-85e2-a969a0d0330c>
9. Reglament Ėvrops'kogo Parlamentu i Radi (ĖS) 2016/679 vid 27 kvitnya 2016 roku pro zahist fizichnih osib u zv'yazku z opracyuvannyam personal'nih danih i pro vil'nij ruh takih danih, ta pro skasuvannya Direktivi 95/46/ĖS (Zagal'nij reglament pro zahist danih) [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/es-2016679.pdf>
10. Simson O. IT-pravo z pozicii teorii ta praktiki, pidhodi do vivchennya i vikladannya. Pravo Ukraïni. – 2018. – № 1. – S. 51–62.
11. Stefanchuk R. Informacijni tekhnologii ta pravo: quo vadis? Pravo Ukraïni. – 2018. – № 1. – S. 30–50.
12. Creating the Universal Declaration of Digital Rights [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.article19.org/resources/internetofrights-creating-the-universal-declaration-of-digital-rights/>
13. The CNIL's restricted committee imposes a financial penalty of 50 Million euros against GOOGLE LLCD [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.cnil.fr/en/cnils-restricted-committee-imposes-financial-penalty-50-million-euros-against-google-llc>